

ROMÂNUL

ORGAN AL PARTIDULUI NAȚIONAL ȚĂRĂNESC ARAD

REDACȚIA
și
ADMINISTRAȚIA
ARAD
Strada Horia No. 2.
(Clubul Partidului
Național Țărănesc)

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 120 Lei
Pe jumătate
de an . . . 60 Lei
Exemplarul . . . Lei

Azi știm pentru ce învățăm carte

Toate epocile politice și-au avut principiile lor de conducere în viața socială și de stat a poporului nostru, toate guvernele ce s-au perindat la cârma țării de când există ca stat liber și-au impus principiile și în mod general principiile diferitelor guvernări deși au fost diferite în formă au vizat întotdeauna aproape același scop.

Să luăm spre exemplu epoca cea mai de pe urmă a conducerii noastre de stat, epoca celor 10 ani de după războiu în care în mod fatal s-au perindat la cârma țării 10 guverne adică în mod alternativ liberali, averescani și alte diferite fracțiuni în fond conducerea fiecărui guvern era bazată mai întâi pe acțiunea de înlăturare a funcționarilor de specialități în diferite ramuri de activitate publică pe cari un guvern îi găsea în slujbă la întronarea lui, în scopul de a-i înlocui cu alții noi cari chemați sau nechemați pentru funcțiunea publică jurau credință și aduceau jertfă pentru interesele partidului acărui aparțineau.

În chipul acesta s'a creat pleiada lingșitorilor de partid, societate de indivizi cari în special în timpurile noastre de după războiu erau sau nu pregătiți ca bază de studii aveau sau n'aveau educația simțului datoriei și a conștiinței în datorie ei trebuiau mai înainte să știe a se lingși a mânguli vanitățile celor dela putere și în special a fi gata or când a satisface prin or ce mijloace, demne sau infame, scopuri cari din ordinul superior politici vizau numai interese politice de partid.

Această școală socială a înrădăcinat în conștiința românului perversitatea de caracter, în materie politică fiindcă singur a văzut și el că politica de până astăzi nu mai vizează nobile interese naționale, nu mai nutrește nobile aspirațiuni de evoluție civilizatoare și economică a nației ci numai interese pur materiale pentru cei ce sunt la putere și de culoarea politică a acestora.

În chipul acesta s'au văzut nenumărate stări anormale în viața organismului nostru de stat din epocile guvernărilor anterioare.

Ca să fi putut ajunge funcționar, trebuia să cânti duioase arii de măgulire politică în struna celor dela putere, să riști cât poți materialicește pentru a pu-

tea împăca șeful și banda din jurul lui și dacă ai îndeplinit aceste prime condițiuni statutare pardon!... materiale, ai ajuns funcționar acolo unde ai dorit.

Să nu vă fie de mirare Domnilor ați fost martori oculari și Dv și ați văzut atâtea; cari mă dăinuiesc în mod fatal și astăzi astfel că exemplele ne sunt sub controlul ochilor noștri.

Din simplu servitor de birou cu 4 clase primare în 5—6 ani șef de serviciu, din coriș la o orăcare prefectură de județ notar cercual, din agenții de birou cu 4 clase primare șefi de servicii, din scriitori și inmanuatori de corespondență oficială fără nici o pregătire secundară perceptori fiscali de circumscripții, și de ilegalitatea numirii acestora cine ar fi cutezat să se lege trebuia să se pregătească de suferință.

Astfel s'au împănate funcțiunile publice cu oameni ne isprăviți din punct de vedere al bazei de studii intelectuale, neisprăviți și nici măcar începuți în materia educației sociale și a bunului simț de funcționar public, lingșitori și ținuți în frică de cei ce le-au dat o demnă pentru a se purta cu poporul în mod nedemn, încrezuți sfidători și batjocoritori față de semenii lor mergând până acolo că unii își denegau familia, origina și neamurile, pentru a-și pune în lumină superioritatea lui de om cu putere. Așa dar să nu ne mirăm de nemulțumirile stărilor sociale de azi de perversitatea caracterelor și de atmosfera viciată a societății

Toate aceste stări sunt în mare parte consecințe crude ale purtării nedemne în activitatea publică a funcționarilor acestora neisprăviți, nedemni, lași și desbrăcați de haina celei mai naturale virtuți omeneste după cum afirmă însuși ilustrul ministru al Țărănimii; Dl Ioan Mihalache, „că trebuie să curățim cât mai curând gunoii de la instituțiile publice transformate în grajduri ale statului de cei fără considerație și răspundere față de societatea Românească și de istorie.“ Dar această stare de lucruri nu mai putea dura, fapt odată constat de stâlpii guvernării de azi, el a trebuit să ia odată sfârșit în numele dreptului poporului Românesc la libertatea propășirii economice, culturale, sociale și naționale.

Școala românească sub vechile regimuri politice a constituit o minciună convențională. Se pregăteau elementele timp de 10—15 ani prin filiera cursului secundar și universitar și când aveau diplome valide de capacitate, când puteau să-și aplice specialitatea și competența câștigată cu truda tinerețelor închinete studiilor, flămânzi au luni și ani dearândul și rugineau în umbra celor mulți și ne isprăviți funcționari lingșitori, periculoși și intriganți cari dețineau în mod nedrept locurile bine meritate ale celor dintâi.

Și dacă înfine se îndura soarta să se facă și vre'un loc pentru cel cu studii și merite, acesta trebuia să știe că nu specialitatea școlilor îl va menține în funcțiune, nu conștiința datoriei de funcționar consfintită prin jurământ la intrarea în funcțiune, ci numai conștiința crezului politic a celor ce l'au pus în slujbă. Școala era o formă goală, sufletul cizelat și hrănit cu nobile sentimente printr'ansa era ceva de prisos, aci trebuia să te adaptezi unei noi școli, unor noi principii de a lucra și a simți, principii ce aveau la bază perversitatea în timp cât mai scurt a unui caracter format în nobile direcții prin truda nenumăraților ani de școală.

Dar să sperăm înfine că se va termina odată și cu aceste stări anormale, statul românesc are legitime drepturi la evoluție și înaintare, guvernul actual a constatat cu prisosința nenorocirea din funcțiunile publice a formulat legi, a soluționat mijloacele atât de simple pe care numai partea de adevărat caracter natural și omenesc al unui guvern iubitor de patrie și neam le poate aplica căci de altfel și antecedentii le-au găsit dau nu le-au aplicat și atunci vom vedea înfăptuindu-se în curând opera de regenerare socială și educație civică înfăptuindu-se pe rând în scopul înaintării națiunii Românești.

De altfel începem să vedem deja cum se prăbușesc din înălțimea și strălucirea lor de altă dată funcționarii neisprăviți întocmai cum se răstoarnă stejarul vîind asurzitor când tăiat din rădăcini își părăsește locul prăvălindu-se din munte. Se va scutura în chipul acesta tot acest gunoi ce murdărește de ani de zile birourile funcțiunilor publice nesupărat de nimeni și lăsat în voia lui de cei nepăsători și fără inimă și milă față de bunul public frustat, neglijat și furat ca'n codru de acești neisprăviți periculoși și neconștienți de nobila misiune a funcționarului public.

Sperăm să se întroneze respectul cetățeanului român față de funcționar de îndată ce acesta ca om complet și conștient nu va mai aștepta sperț pentru regularea chestiunilor cari trebuie regulate din oficiu, de îndată ce cetățeanul va fi tratat omenește ci nu înjurat, bruscat și aruncat pe ușă afară când s'a cerut drepturile în unele cazuri furate de însăși aceia cari trebuiau să-ile reguleze, sperăm înfine că „demnitatea“ această -Sine pua non-virtute bine educată a funcționarului de mâne să pună la punct, să coordoneze activitatea publică, să furneze adevărata educație socială a poporului, a maselor, de îndată ce funcțiunea publică va fi pretutindeni acoperită în țara aceasta cu funcționarul complet în studii, cinstit, demn, conștiincios și foarte ordonat.

Acesta e planul guvernului actual, plan simplu de altfel, avem elemente destule ținute în umbră pentru a înlocui elementele rușinei din funcțiunile actuale și dacă ne vor mai lipsi avem încă școli și din mila lui Dumnezeu caractere de educație, cari nu s'au putut nici până astăzi lasa pervertite în nobila lor misiune.

S'a dus un regim de rușine ce a împiedecat progresul nației noastre, se va întronă regimul cinstei și legalității pretutindeni.

Să fim mândrii Domnilor, că azi știm pentru ce învățăm carte.

o o o o o o o o o o o o o o o o

Un exemplu de camaraderie

Un musulman din Dobrogea a ridicat, zilele trecute, pe propriile sale spese, o cruce în memoria unui camarad creștin de al său care a murit la cotul său apărând satul contra unui atac din partea comitațiilor bulgari. Este un admirabil gest de solidaritate și camaraderie, făcut pe deasupra deosebirei de religie, și este o palpabilă dovadă că departe de a se ură unii pe alții, cetățenii de deosebite religii uni trăiesc în cele mai bune raporturi în Dobrogea Românească.

o o o o o o o o o o o o o o o o

Convocator.

Dnii parlamentari și membrii delegației permanente ai Partidului Național-Țărănesc din județul Arad sunt rugați de Dl. Șt. Cicio Pop președinte al organizației județene să binevoiască a veni la consfătuirea ce va avea loc la Arad Duminică la 25 August a.c. orele 10 a.m. în localurile Clubului Naț.-Țăr.

Citiți și răspândiți
Românul

BULETINUL AGRICOL

al Camerei de Agricultură a Jud. Arad.

Publicațiune

Distribuirea îngrășămintelor Chimice

Cunoscut fiind efectul atât de favorabil ce îngrășămintele chimice prezintă pentru năzuințele noastre de a majora producțiunea de cereale, mai cu seamă în gospodăriile cari nu dispun de cantitățile suficiente de gunoi de grajd sau, cari au pământurile situate pe coastă de deal, sunt la îndepărtări mare de casă sau, le este foarte greu ba chiar imposibil a îmbunătăți holdele cu gunoi natural.

Prin prezenta aducem la cunoștința tuturor agricultorilor că Camera de Agricultură a Județului Arad va distribui și în anul crt. o cantitate oareșcare de îngrășăminte chimice, cu prețuri foarte avantajoase, plătind diferența între prețurile fabricelor și cele indicate pe listă, din fondurile ei proprii bugetare.

De favorurile susnumite se vor bucura exclusiv acei agricultori, cari folosec această îngrășămintă de fapt nu mai pentru gospodăriile lor proprii cu scopul de a majora producția de cereale și cari sunt trecuți pe tabloul ce este întocmit și verificat de către Primăria Comunală locală.

Adausuri către prețurile ce urmează mai jos, necesare pentru acoperirea speșelor de conscriere, comandă, descărcare, cărat, distribuie și pentru garanția materială recerută, să admit în comenzi de vagoane întregi după cum urmează.

La comenzi cu bani gata Lei 15 cincisprezece lei per 100 kgr. adică 1500. Lei per vagon.

La comenzi pe credit Lei 25 Douăzecișicinci per 100 kgr. adică 2500. Lei per vagon.

În orice caz aceste supraprețuri se vor putea socoti către preț numai atunci când gunoii de fapt, a și fost distribuit. A trece peste maximul de sus este cu totul interzis fapt ce se va controla și de către autoritățile locale, cari sunt chemate a face verificarea distribuirei, trimițând și la ad-

resa Camerei un tablou, imediat după terminare.

Dorița fiecărui agricultor este: a încunoștința Camera imediat când observă că s ar fi depășit aceste prețuri, fiindcă jertfele materiale ce aducem din fondurile noastre sună pentru toți și nu numai pentru unul.

Toate cererile pentru gunoi artificial acompaniate de certificatul Comunal sint a se adresa și transpune Camerei de Agricultură, Arad.

Prețurile și condițiunile de livrare sunt următoarele.

1 Superphosphat (P) praf sur cu 16 18%

La comenzi cu bani gata per vagon de 10.000 kgr. cu 18% Lei 38.000.

La comenzi cu bani gata per vagon de 10.000 kgr, cu 16% Lei 34.500.

La comenzi pe credit 3 luni vagon de 10.000 kgr. cu 18% Lei 39.400.

În care caz la încheierea contractului se vor plăti lei 4.000 în număr, iar pentru rest de Lei 35.400 se va depune un cambiu semnat în regulă de acceptant și doi giranți, care va servi ca acoperirea creditului până la scadență după care nu se va socoti însă nici o dobândă.

La comenzi pe credit de 3 luni per vag. 10.000 kgr. de 16% Lei 35.000 în care caz la încheierea contractului se vor plăti „4.000 în număr, iar pentru rest de lei 31.700 se va depune un cambiu semnat în regulă de acceptat și doi giranți care va servi ca acoperirea creditului până la scadență, după care nu se va socoti însă nici o dobândă.

La comenzi pe credit de 6 luni per vag. de 10.000. Kgr, cu 18% Lei 41.400 în care caz la încheierea contractului se va plăti lei 4000.—, în numerar, iar pentru rest de lei 37.400 se va depune un cambiu semnat în regulă de acceptant și doi giranți, care va servi ca acoperirea creditului până la scadență după care nu se va socoti însă nici o dobândă.

La comenzi pe credit de 6 luni per vag. de 10.000. Kgr. cu 16% lei 37.200 în care caz la încheierea con-

tractului se va plăti lei 4000 în număr, iar pentru rest de lei 33.200 se va depune un cambiu semnat în regulă de acceptant și doi giranți, care va servi ca acoperirea creditului până la scadență, după care nu se va socoti nici o dobândă.

Giranți trebuie să fie mai puțin 2: oameni mai de seamă din acea localitate cu avere mobilă și imobilă corespunzătoare, ceace se va adeveri oficial și de către Primăria Comunală.

Prețurile susindicate sunt fixate de către camera, inclusive sacii și speșele de transport, franco orișicare Gară de descărcare din județul Arad.

2. Guano Phosphat praf roșu 16 18% (P)

La comenzi cu bani gata per vagon de 10.000. — Kgr. lei 26.800 — inclusive sacii, speșele de transport și reducerea Camerei.

3. Cinamida de Calciu, praf negru 19—20% azot (N.) și 50 60 var ars.

La comenzi cu bani gata per vag. de 10.000. Kgr. lei 65.000.— franco gara de descărcare în care se cuprinde și reducerea Camerei.

La comenzi mai mici, ab depozitul Camerei per 100 Kgr. lei 700.

4. Sulfat de amoniac praf alb, azot (N.) 20.5%

La comenzi cu bani gata per 100 Kgr. ab. magazia Camerei lei 850.—

5. Sare de Potasiu (K.) praf sus 40% La comenzi cu baii gata per 100 Kgr. ab. magazia Camerei lei 650.—

Totasesemenea se pot comanda prin Camera și Diammonphos cu 53.4% și 21% N. praf alb și Nitrophoska cu 30% P. 15% N. și 15% K. zdrobi mărunți surii.

Modul de întrebuițarea îngrășămintelor

Superphosphat: Se folosește pentru 1 jugh. cad. 100—150 kgr. de 18%. Se imprăștie pe holdă cu mâna sau cu mașina de imprăștiat îngrășăminte, înainte sau după arătură, sau se samănă deo-

Cinematograful Urania

Dela 25

Leopard Lady

Repr. încep la ora 5, 7 și 9¹/₄

ată cu semănța cu mașina așanumită combinată, în care caz se micșorează foarte simțitor cantitatea folosită de gunoi. circa 70—100 kgr.

Guano—Phosphat: Se folosește pentru 1 jugh. cad 150—200 kgr. și se imprăștie pe holde la fel ca Superphosphatul. Esta de observat că Guano este mai lenș la efect ca Superphosphatul.

Cinamida de Calciu: Se folosește pentru 1 jugh. cad 50—60 kgr. și să imprăștie pe holdă cu mâna sau cu mașina de imprăștiat gunoiu artificial cu zile înainte de semănat semănța.

Sare de Potasiu: Se folosește la 1 jugh. cad. 60 kgr. imprăștiat pe holdă la fel ca Superphosphatul.

Sulfat de Amoniac: Se folosește la 1 jugh. cad. 50 kgr. și să imprăștie toamna sub cereale peste arătură, sau odată cu semința cu mașina combinată La semănături care au iernat rău, Primăvara se imprăștie 50. kgr. peste semănătură, urmând după aceea imediat grăparea.

În privința folosinței îngrășămintelor chimice, rugăm a ceti publicațiunea Camerei No. 7. „Substanțele ce alcătuiesc plantele și hrănirea acestora“.

Arad, la 15 August 1929.

p. Președinte

ss. Dr. Iulian Borneas'

v. Președinte

Director

ss. Nicolae Popescu

Ing. agr. insp.

Cinematograful Appolo

Dela 25

Champacner

Repr. încep 5, 7 și 9¹/₄

20 milioane lei pentru grâu de sămânță

D ministru al agriculturii Ion Mihalache a acordat un fond de 20 milioane lei pentru procurarea unei însemnate cantități de grâu pentru viitoarele însămânțări. Sumele se vor împărți prin. Centrala Cooperativelor.

Folletonul nostru.

Poporul și școala

Fie care om își dorește fericirea pe acest pământ. Fie care muncește și se luptă pentru fericirea sa și a pruncilor săi, dacă îi are. Așa că întreagă mișcarea și frământarea omenească este cuprinsă și mânăta de neastâmpărul de a ajunge la o fericire cât mai neîntârziată și cât mai deplină.

Nu trebuie însă să ne batem mult capul, ca să putem înțelegem, că fericire pe acest pământ; deplină, precum o dorim cu toții, nu există. Pentru că dorințele și aspirațiunile omului, sunt fără sfârșit. Și abia sunt saturate unele, când în locul lor se ivesc altele, mai multe și mai mari, cari, și cu mare neastâmpăr, îl poartă și-l frământă pe om, spre a le satura. Și așa mai departe, frământarea și sbuciumul omului în această viață e fără sfârșit.

Și foarte adeseori se întâmplă. că în acest sbucium, omul să cază jertfă; adică, alergând după fericire, să ajungă tocmai la nefericire, la perire chiar. Și

atunci omul înțelept, stă și se cugetă, și-și alege din dorințele sale numai pe acelea, cari dacă se îndeplinesc, îl duc la mulțămire și fericire — fericire, nu precum ne place să o vedem în închipuirea noastră, ci așa precum e posibilă pe acest pământ — și se lapadă de toate acele cugete și dorinți, cari dacă vor fi îndeștulate, îl vor duce la primejdii și nenorociri.

Căci omul, deși e liber în toate lucrările sale, totuși, această libertate e cuprinsă în cadrele sau marginile unor legi firești bine statornicile, între hotarele unor porunci ale Celuice a zidit lumea, peste cari hotare. tot cel ce va trece, se va lovi cu capul de piatră. De aceea omul trebuie să învețe, cum să învețe, cum să împlinească voea lui Dumnezeu pe acest pământ, adică cum să-și desfășure lucrarea sa și să-și întocmească viața sa întreagă în conformitate cu legile firești, pe cari Atolputernicul Dumnezeu le a statornicit de odată cu întemeierea acestei lumi.

Iată dar pentru ce învățătura este de așa mare lipsă pentru om.

Omul, cât trăește, tot învață. Învață din pășania altora. Învață apoi și din

sfatul și povața celor mai mari și mai învățați Astfel copiii învață dela părinții lor; școlarii dela învățătorii lor; credincioșii dela preoții lor; soldații dela marii lor și așa mai departe, toată lumea învață. Așa că viața e treagă, privită pe această lature a ei, nu este altceva, decât o școală.

Dar, învățătura câștigată din pășania proprie, e foarte scump plătită, de multe ori o plătește omul cu viața. Iar învățătura câștigată din pășania altora, e prea rară, și deci nu ajunge. De aceea cea mai de preț e învățătura, câștigată dela marii noștri, adică dela cei mai învățați decât noi.

Tocmai pentru aceea, părinții își pun toată silința, să și crească copiii, instruându-i, adică învățându-i. Și în dorința lor cea mare, de a avea copii lor cât mai multă învățătură, îi dau la școală.

Românul nostru dela fire e foarte dornic după învățătura. Urmas al vestitului popor Roman, are sădit în suflul său dorul, de a ști toate celea. Natural deci să dorească, ca și copilul său să câștige cât mai multă învățătură De aci, deosebitul interes, ce l are el pentru școală. Între sufletul Românului și între șco-

ala sa este cea mai stânsă legătură. Și e foarte greșit, când se susține, că Românul nu știe să și aprecieze școala, și deaci dese conflicte dintre el și școală. Dacă ne am da numai puțină silință să scrutăm natura acestor conflicte și proveniența lor, ne am convinge, că ele, în majoritatea cazurilor provin, nu din nepriceperea poporului, ci dinpotrivă, tocmai fiind că acela, pricepând prea bine care ar fi rostul și chemarea școalei, e nemulțămît cu activitatea ei și cu rezultatul. Deci, cu cât conflictele dintre popor și școală vor fi mai dese și mai acute, cu atât trebuie să fim mai băgători de seamă, că nu poporul e vina, ci școala, carea e adusă în imposibilitatea de a funcționa cu rezultatul dorit.

Întimpul din urmă, conflictul dintre școală și popor pare a fi general. Toată lumea e nemulțămîtă cu școala. Tocmai pentru aceea e timpul suprem să ne cugetăm asupra cauzei, iar vina să nu o mearcăm asupra poporului, a nepriceperii aceluia, ci să o căutăm acolo, unde de fapt se și află, anume la acei, cari au sustras școala dela destinație, servindu-se de ea și folosindu-o spre alte scopuri.

P. D.

Inceputurile cooperăției maghiare

(Urmare)

de Dr. Emil Botiș

Primele cooperative sătești maghiare s'au constituit în anul 1888⁶⁾ în comunele Macea Domsod, Cinkota, Pecel ar la sfârșitul anului 1887 numărul cooperativelor este de 14. Înaintea de anul 1886 nu puteam găsi cooperative sătești maghiare fără a nu risca de a confunda unele asociații filantropice sau bănci capitaliste cu cooperativele „Institutul de credit Financiar Maghiar“ (Magyar Földhitel intézet) înființat în anul 1863 de către Contele Dersewy Emil și Lonyai Menyhért nu poate fi considerat ca „prima bancă maghiară organizată pe baza principiilor cooperatiste“⁷⁾. Acest institut este o bancă de credit hipotecar înființată prin concesionarea Regelui Francisc Iosif I. din 20 August 1862 în conformitate cu dispozițiunile art. XXI al legii din 1848 care rezolvă problema de mare importanță a creditului hipotecar, decretând întabularea oricărei pretențiuni reale, pentru asigurarea dreptului de prioritate.

La sfârșitul anului 1889 numărul cooperativelor e de 60, acestea funcționau federalizate centralei din județul Pesta.

Cooperăția se propagă cu greu printre unguri din cauza obstacolelor ce finanța bancară a pus înaintea mișcării. Se aștepta o intervenție din partea Statului. Contele Karolyi începe o campanie energetică în Parlamentul Țării. În anul 1882 intră în Cameră ca membru al partidului liberal, dar în anul 1884 țese din guvern după ce s'a convins că dela guvernul liberal nu poate aștepta vindecarea relelor economice și sociale. Discursul său de ieșire din guvern a fost un devărat program prin care a expus principiile unei politici agrare raționale. La începutul anului 1888 a ținut ca deputat naționalist un discurs despre cooperăție în care spunea următoarele: „Din partea mea nu cer dela guvern altceva decât un sprijin moral anume să se recomande tuturor județelor țării să urmeze exemplul județului Pesta în a propaga mișcarea cooperatistă“. Și acest sprijin moral din partea statului îl putem pretin de cu drept cuvânt deoarece este vorba de o mișcare de asistență socială pentru micii agricultori iar Statul este dator să sprijinească orice acțiune îndreptată spre promovarea binelui comun“. În decursul discuției au rostit discursuri pentru cooperăție deputații Contele Desswffy Eugen Gaal, Géza

În timpul acestei campanii cooperatiste presa era complectamintă instrăinată de orice idee cooperatistă. Pentru a propaga ideile cooperatiste pionerii aveau nevoie de un organ propriu. Contele Apponyi cerea deja în anul 1884 înființarea unei gazete cooperatiste. În anul 1890 această revistă ia ființă sub redactarea lui Ștefan Bernat care a devenit apoi mâna dreaptă a Contelui Karolyi. Revista se numea „Szövetkezés“ (Cooperăția). Asemenea pentru sprijinul mișcării s'a înființat ziarul „Hazánk“ (Țara Noastră).

Prin aceste fapte mișcarea cooperatistă ia un avânt puternic. În cabinetul Szapári se înființează un Minister al Agriculturii. Contele Bethlen a fost primul ministru al agriculturii care se ocu-

pă cu mult interes de această mișcare.

În curând însă urmează la guvern cabinetul Wekerle care se scufundă în luptele politico religioase, neavând timp a se ocupa cu criza agrară. Cu ocazia alegerilor din 1869 agrarii pronesc o luptă cu un program agrarian maghiar. Ca o urmare al acestei pașiri în luptele politice se înființează la anul 1896 „grupul agriculturii independenți“ strâns în Federația Agricultorilor (Gazda szövetség) sub prezidenția Contelui Karolyi. Ultima fază a mișcării pornite de Contele Karolyi este înființarea cooperativelor „Hangya“ (Furnica). Am văzut că au fost antecedentele mișcării cooperatiste maghiare. Putem face următoarele caracterizări a mișcării maghiare:

1. Țărănimii abia emancipată de sub iobăgia lupta cu ce a luat naștere după intrunirea cărților funduare (1860).

2. Creditul financiar ce a luat naștere după întocmirea cărților funduare (1860) era aproape exclusiv clasașelor țărănești din cauza condițiilor grele ce li se impuneau, nu era la îndemână și necesita multe formalități.

3. Înainte de 1862, data înființării creditului financiar, și după această dată țăranimea era lăsată pradă cămătarului crișmar evreu.

Polony și Ștefan Tisa.

4. Criza agrară provocată de lipsa unui program agrarian, liberalismul economic, comunicarea intereselor celor două state ale monarhiei austro-ungare au dat o lovitură agrară clasei țărănești.

Mișcarea cooperatistă maghiară e pornită de sus în jos de cățiva patrioți, care au văzut adevăratul pericol ce amenința poporul maghiar.

În capitolul următor voi arăta cări au fost începuturile mișcării românești. Vom vedea că ideea cooperatistă e adusă în Ungaria de către Sașii din Ardeal cari aveau legături neîntrerupte cu Germania. Prima cooperativă săsească e cea din Bistrița din 1851 cu același program și aproape aceleași statute ca a primei reuniuni înființată de însuși Schultze, unul dintre întemeietorii cooperăției europene, în comuna Delitzsch la anul 1850.

Vom vedea mai departe că dela cetățenii noștri Sași am luat noi români ideea cooperăției realizată de către inimosul dascăl Visarion Roman la Râșeni în anul 1868. În privința aceasta românii am luat înainte pe maghiari ale căror prime cooperative sunt din anul 1886. Vom arăta în sfârșit cum a trecut ideea cooperăției dela românii din Ardeal la frații noștri din Vechiul Regat.

Dr. Emil Botiș

O nouă transă a imprumutului de stabilizare

Casa Autonomă a Statului a fost în cunoștință că grupul Kruger a pus la dispoziția Băncii Naționale a României tranșa de 25 milioane dolari, tranșa scadentă la 15 August.

Această tranșă, cu restul disponibilului ce Statul are încă la Banca Națională, va fi întrebuintată, în mod progresiv, la diverse investițiuni și la acoperirea cheltuielilor în concordanță cu planul de stabilizare al leului.

Solidarizarea controlului

Conștiințiozitatea este un element necunoscut de aceia cari de zece ani au condus treburile statului și de aceia prin mâna cărora au trecut averile statului. Guvernanții au considerat bunurile statului ca făcând parte din patrimoniul lor, funcționarii, de toate gradele, în lipsă de cunoștințe, de control și în lipsa celui mai de seamă element, necesar unui mănuintor de bunuri publice, conștiințiozitatea și au vârat mâinile de tâlhari în tezaurul public întocmai ca porcul botul în corfa de mere.

Lipsit de cel mai elementar simț al datoriei, despre care se presupune că l are, când, îngălbenit de mizerie, frângându-și pălăria între degetele nervoase, solicită, preaplecăt o slujbuliță, funcționarul se vede stăpân peste bogățiile imense degatele i nervoase tremură făcând sute de mii să și schimbe direcția în spre bunzare sale, lăsând în același timp goluri în averea statului care se apropia de fatului cataclism și din umilul slujbaș tâlharul cu buzunarele dordora de leii furați se făcu, sub ochii noștrii, gentleman și liebling, în societățile care măsoară omul după jachetă și modul cum știe să risipească banul. Acești vampiri aruncau cu același ușurință banul cu care îl... furau. Și societatea naivă îi admira. Nici unul dintre noi n'a avut poate momentul lucid de a se întreba, da de unde averile ce se risipesc cu atâta simplitate? Eram amețiți de gesturile nobile ce le făceau tâlharii.

Șirul vinovaților se întinde și va fi greu să i'se găsească începutul. Am vrea însă să vedem firul ticăloșilor tăiat o dată. Dar cine ne va putea convinge că aceasta s'ar putea face, dacă pesimismul nostru este alimentat zi de zi în noi ticăloși ce se săvârșesc?

Dacă conștiințiozitatea, care se naște cu omul și îl întregește nu mai poate fi garantă că bunul statului s'a așezat în mâini curate atunci este necesară solidarizarea controlului cu gestiunea. Căci cel mai bun îndemn îl are pățimașul de la controlul leneș, lipsit de conștiință, neglijent sau chiar neexercitat. O solidarizare morală și materială a controlului cu gestiunea va pune mai degrabă averea publică la adăpost de tâlharii cari sub masca funcționarului superior este mai periculos decât haiducul de codru.

Aceasta solidarizare morală și materială ar trebui realizată chiar cu riscul de a ne vedea nevoiți, într'o bună zi, să trimitem la ocnă întreg personalul unui serviciu de stat, delacar până la ministru, dacă ar fi vorba de comunații.

O astfel de solidarizare ar servi și intereselor funcționarului, căci văzându-se silit să rămână cinstit, să muncească din răspuțeri, concentrându-se asupra îndatoririlor sale, agoniseala sa va rezulta dintr'o muncă încordată, iar agoniseala realizată în modul acesta, o va păzi cu mai multă grijă și scrupulozitate, căci ea este a lui. **A.**

Cronica externă

— Conferința dela Haga —

În ziua de 6 August s'au adunat la Haga reprezentanții țărilor creditoare în urma tratatelor de pace Germaniei pentru a discuta și accepta o nouă modalitate de plată a datoriilor de război, numite reparațiuni, modalitate întocmită de o comisie de experți și numită „Planul Young“. Tot aci se va discuta și problema evacuării Rhenaniei adevă eliberarea de sub ocupațiunea provizorie franceză, engleză și belgiană a ținutului metalurgic și minier Rhenania, ținut sub ocupație de aceste 3 state, drept garantă pentru plata datoriilor de război datorite de Germania foștilor aliați.

Planul Young a luat naștere din uneltirile Germaniei pentru a micșora suma reparațiilor ce trebuie să le plătească Germaniei îi este indiferent după ce plan plătește, numai să plătească mai puțin.

Planul Young a fost astfel întocmit intenționat?? încât e favorabil Franței și statelor mari, dar e nefavorabil Angliei și statelor mici. Între cari suntem și noi. Căci până când cota anuală cuvenită Franței conform planului Young acoperă în întregime suma datoriilor de război ce trebuie să le plătească Americii cota cuvenită Angliei și statelor mici conform planului Young nu numai că nu acoperă suma datoriilor externe, dar micșorează cota atribuită prin planul Dawes, prelungind termenul de amortizare la o lungă perioadă de ani. În acest fel prin planul Young, în loc să se facă un pas mai departe spre lichidarea războiului și pacificarea Europei, se fac mari nedreptăți învingătorilor, până când învinșii rătăcesc în pumni.

Delegatul Angliei, ministrul de finanțe Snowden, a cerut printr'o cuvântare destul de vehementă ca conferința astfel să discute și să aprobe planul Young încât rezolvarea problemei reparațiilor să nu lase nimănuși nici o umbră de nemulțumire.

DI Titulescu, secondat de dnl. Popovici și Mironescu, a susținut cu strălucitul dsale talent, același lucru cerând în resumat ca României învingătoare să nu i se creeze un bilanț pasiv al războiului.

Cu alte cuvinte delegații Angliei și României cer modificarea planului Young, într'un mod care să mulțumească pe toți.

Delegații Francezi și a celorlalte state avantajate, cer menținerea planului Young în redacțiunea lui actuală și despăgubirea statelor desavantajate într'un alt mod. La un moment dat se propuse ca statelor mici nedreptățite prin planul Young să li se scadă datoriile interaliate, dar propunerea a rămas baltă.

Din cauza acestor divergențe conferința dela Haga, a fost câteva zile în repaus. Ambele tabere sunt intrasigurate. Nu este exclus ca din aceasta cauză conferința să eșueze, îndeosebi că ultimele telegramme aduc știri pesimiste despre mersul conferinței.

Germania a cerut evacuarea trupelor franceze, engleze și belgiene din Rhenania, oferind alte garanții pentru plata datoriilor de război. Asupra a acestei chestiuni discuțiunile dela Haga decurg destul de favorabil. Cu toate că părerea generală e ca; evacuarea

6) György Endre Szóvetkezték Közlekedés „Gazdaszövetség“ 1913 p. 695.

7. v. Gazdaszövetség 1913 p. 489.

Rhenaiei nu poate avea loc decât în urma acceptării plașului Young.

Congresul Confederației Internaționale Studențești

La 11 August, s'a deschis la Budapesta congresul confederației Internaționale studențești. La acest congres participă toate organizațiile naționale studențești membre, afară de organizațiile române, cehoslovacă și jugoslavă, cari au convocat un congres extraordinar la Cluj pentru zilele de 17-20 August. Neparticiparea se motivează cu atitudinea provocatoare a studenților unguri (asupra acestei chestiuni, vohu reveni pe larg în No. viitor)

Iarăși optanții

După întreruperea conferinței dela Viena, în chestiunea optanților, a trimis o notă României în care crede că tratativele directe s'ar putea continua dacă România ar veni cu propuneri noi. Răspunsul nostru a fost că suntem dispuși să continuăm tratativele directe dar numai în cazul propunerilor dela Viena.

Ca răspuns la nota noastră, Sâmbătă dimineața, însărcinatul de afaceri al Ungariei la București, a prezentat ministrului de externe o notă, prin care se ia act de refuzul României de a prezenta noi propuneri, că tratativele directe româno maghiare se consideră rupte și că în consecință problema optanților va fi din nou adusă în discuția Consiliului Ligii Națiunilor.

În cercurile ministerului de externe se crede că problema optanților va veni în discuția Consiliului Ligii Națiunilor în sesiunea de Septembrie. Se speră prin readucerea la Liga Națiunilor a optanților, Consiliul se va convinge de masinațiunile Ungariei pentru a tragiverza cât mai mult timp probabil rezolvarea acestei probleme, precum și cine e vinovatul pentru întreruperea tratativelor directe.

Simy H. Simy

Știri diferite

Plățiți abonamentul. Cei cari au abonat ziarul nostru fără întârziere sunt rugați cu insistență să binevoiască plăti abonamentul și restanțele neachitate din anii trecuți pentru că numai astfel vom putea înlătura greutățile bănești cu cari se luptă. Nu uitați că suntem la frontieră și datoria fie cărui bun Român este să ajute presa românească de aci.

DI. Inspector P. Popescu dela Inspectoratul Muncii Arad a fost suspendat din funcțiune în urma precedentelor dela Lupeni.

La școala de Arte Frumoase din Cluj înscrierile se încep la 15 Septembrie și durează, până la 1 Octombrie inclusiv. Examenele de admitere sunt între 20 Septembrie și 1 Oct. Înscrierile se fac personal. Candidații vor prezenta certificatele de bacalaurat naștere, cetățenie în original. Cursul e de 4 ani cu 44 ore săptămânal. Școala încă nu e etatizată.

Secția artistică nu e pe ani ci după un număr de premii. Înscrierile se fac tot la acea dată, certificatele se vor prezenta în original, însă nu se ține seamă de studii, ci numai de talent obligatoriu 24 săptămânal. Elevii de la această secție nu vor obține nici o diplomă.

Școala nu are Cămin, nici nu acordă burse, ci numai ajutoare în formă de material de învățământ.

Atenție Primărilor Comunale!

Dai. Cămeri și notari ai Comunelor din cuprinsul județului Arad cari au dispus publicarea diferitelor publicațiuni anunțuri și concursuri în Ziarul „Românul”, sunt rugați să bine voiască a dispune achitarea acestora cât mai urgent posibil, cunoscând că un foarte însemnat număr de primării ne datorează în chipul acesta pentru afari inserate, cu sume ne achitate încă dela începutul anului în curs, și considerând faptul că ziarul nostru luptă cu mari greutăți materiale pentru a putea stă în mod curent la dispoziția oficialităților cu acest fel de inserate și a servi publicului Românesc în continu cauza ideilor și simțimentelor naționale.

Târgul Internațional din Bratislava Camera de Comerț și de Industrie din Arad aduce la cunoștința celor interesați, că celce voiesc să călătorească pentru a vizita Târgul Internațional din Bratislava, având o legitimație vizată de autoritățile consulare cehoslovace, pot trece frontiera cehoslovacă fără viză.

Liberalii și tragedia dela Lupeni

Ancheta deputatului Dr. Lucian

Deputatul social democrat al județului nostru d. dr. Lucian, făcând o anchetă, paralelă cu cea oficială, pentru a stabili adevăratele cauze ale ciocnirii dintre muncitori și armată și care a pricinuit moartea atâtor susținători de familie în valea Jiului, a făcut o declarație ziarului „Cuvântul” din care desprindem următoarele:

„Pricina adevărată a crudei însăngerări de pe Valea Jiului este în special de natură economică. Situația nu este de ieri, de astăzi, ci dăinuiește de mult, din timpul guvernărilor trecute, cari, n'au dat cuvenita atenție stărilor din această regiune.

Partidul liberal cu deosebire își are marea lui parte de vină.

Tratamentul neomenesc al muncitorilor și salariile de mizerie au dus la desnodământul fatal de astăzi.

Toate cererile muncitorilor, au rămas fără ecou, iar „Consumul” na exercitat decât o permanentă spoliataune asupra acestor nenorociți.

D. Lucian își încheie declarația exprimându și credința că jertfa atâtor morți va aduce cel puțin o schimbare în bine.

Imprumutul de lucrători.

Guvernul țării intenționând să înceze măcar în parte criza de muncă și somajul a acceptat în principiu o nouă ofertă a guvernului francez, făcută de acesta, dlui ministru al muncii I. Răducanu, cu ocaziunea șederii sale la Paris, privitoare la un împrumut de lucrători industriali.

Pentru realizarea acestui împrumut de lucrători, zilele trecute a sosit la București o delegație franceză care tează cu D. ministru Răducanu. Se va încheia o convenție, între cele două guverne care va cuprinde toate obligațiile ce le ia guvernul francez față da cel Român, privitoare la salariu, care va trebui să fie superior celui din țară. Această convenție va mai cuprinde și alte dispoziții privitoare la un trai omenesc al muncitorilor, precum și obligațiunea guvernului francez de a ține cursuri de specializare pentru o parte din lucrători.

Muncitorii vor sta în Franța un an cel mult. După un an ei vor fi trimiși în țară și înlocuiți cu alții de aci.

Deocamdată este vorba de muncitorii inimoși metalurgici și forestieri.

G. 1346/1929.

Publicație de licitație.

În baza execuției de escontentare efectuată în ziua de 5 Iunie 1929 pe baza deciziei Judecătorei Arad cu Nr. 6241/1928, obiectele sechestrate în procesul verbal de execuție Nr. G.13466/1929, 2 pendule mari, 6 pendule mici, prețurile în suma de lei 14.000, cuprinse în favorul Prima Ardeleană s. a. de asig. gen. repr. prin Dr Aurel Raicu adv. în Arad, pentru suma de Lei 1184 capital, interesele de 12% dela 12. II. 1928, precum și spesele stabilite până în prezent se vor vinde la licitație publică în Arad, Str. Bratianu Nr. 2. în ziua de 28. August 1929 ora 16 d.m. conform art. 107,108 al legii LX. din 1881.

Această licitație se va ține și în favorul lui Ablonczy Iosif, F.L. Ellman și Rosenau, Elena Sonn, Ludovic Gerő, Dr. Ivan Vaida, V.I. Desid. Glück.

Arad, la 2 August 1929.

Sefportărel.

No. 1560/1929

Publicațiune.

Primăria comunei Seitin v'a ținea licitație minuendă în ziua de 23 Septembrie 1929 ora 10 a.m. pentru ronovarea și pictarea Primăriei. Devizul se poate vedea zilnic la Primăria comunală.

Odată cu ofertele se v'a depune și 10% vadiu în numerar.

Seitin, la 14 August 1929.

Primăria.

Prim. Com. Glogovaț. No. 1113/1929,

Publicațiune.

Primăria comunei Glogovaț aduce la cunoștința publică, ca pământul arabil proprietatea comunei cu întinderea de 19 jug. 646 stj. pat. îl va da în arenda pe timp de 3 ani agricoli, începând dela 1. Oct. 1929.

Licitațiunea se va ține la primăria comunei Glogovaț, în ziua de 21 Septembrie 1929. ora 9 a. m. conform cu dispozițiunile legii Contabilității publice.

Glogovaț, la 12. August 1929.

Primăria.

Nr. 909/1929.

Notariatul Cercual Chisindia

Publicațiune.

Notariatul Chisindia publică licitațiune pe ziua de 4 Septembrie 1929 ora 10, pentru arendarea teritoriului de vânat al comunei Chisindia cu întindere de 3420 jugăre, al comunei Păușeni cu întindere de 1524 jugăre și al comunei Văsoaia cu întindere de 2101 jugăre pe termen de 6 ani cu înc perea de la 15 Septembrie 1929.

Condițiunile se pot vedea în biroul notarial.

Licitațiunea se va ține cenf. art. 72 80 din Legea Cont. Publice.

Notar.

Nr. 1761/929

Publicațiune.

Rămânând fără rezultat licitațiunea publicată pe ziua de 14 August 1929 ora 9, în localul primăriei pentru vînderea alor trei tauri selecționați neapți de prăsilă, Primăria publică cu termen scurt o nouă licitație pe ziua de 2 Septembrie 1929 pentru vînderea alor trei tauri neapți de prăsilă.

Licitația se va ținea în conformitate cu art 72 și următorii din Legea C. P. cu oferte închise și sigilate, pe lângă depunerea garanție legale.—

Pecica, la 15 August 1929.

Primăria.

No. 935/1929.

Primăria Tipar.

Publicațiune.

Primăria Tipar publica licitație pe ziua de 28 Sept. 1929 pentru vînzarea unei cantități de circa 2200 kg. de grâu proprietatea comunei.

Ofertele se vor înainta acestei primării în conformitate cu art. 72 83 din Legea contabilității publice.

Tipar, la 11 August 1929.

Primăria.

Cinematograful ELISABETA.

Dela 25

Chaplin în Cabaret

Reprezentațiile încep la o. 5, 7 și 9

Mare asortiment în pneumatice vechi și impermeabile alese special pentru fabricarea încălțămintelor

Societatea Comercială de Cauciuc

Strada Eduard Vaillant
Le Bourget (Franța)
Telegram: Serap-le Bourget
Telefon: Nord 77-86.

Bae de înot

deschis pentru femei și bărbați

în fiecare zi
6—8 m. p.

Băile

SIMAY

MECANIC

pentru fabrică de cherestea se caută. Cunoștința limbei române absolut necesară. Oferte cu referințe la Soc. An Jud. Arad Brad, Bulev. Regele Ferdinand No. 4 Arad.

Escursiunile cu automobilul sunt minunate. Dar val, une-ori survine câte o pană.

Vremea trece repede, cefind:

